



MAAELUMINISTEERIUM

Biomajandus MAK 2014-2020 ja ÜPP strateegiakava 2021-2027 kontekstis

Martti Mandel
Maaeluministeerium
Põllumajanduskeskkonna büroo

11.02.2020

Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 visioon: Eesti toit on hinnatud ja maal on hea elada!

ÜLDEESMÄRK

Eesti toit on eelistatud, keskkond ja elurikkus on hoitud, toidusektori ettevõtted on edukad ning maa- ja rannakogukonnad on elujõulised

ALAEESMÄRK

Tark ja kestlik põllumajandus, toidutootmine ja maaelu ning ohutu toit ja hoitud keskkond



ALAEESMÄRK

Kestlik kalandus, mis tagab kalandusvaldkonna konkurentsivõime ja kalavarude jätkusuutliku majandamise

Tegevussuunad

1. Põllu- majandus- keskkond
2. Taimetervis, loomade tervis ja heaolu
3. Toidu -ohutus
4. Kvaliteetsed sisendid põllumajanduses
5. Põllumajandus- saaduste tootmine, väärindamine ja turustamine
6. Maa- ja rannapiirkonna areng
7. Teadus ja innovatsioon ning teadmussiire
8. Kestlik kalandus

Horisontaalsed arendusteemad

Biomajandus, eksport, keskkond ja maapiirkonna terviklik areng,

samuti infoühiskond, võrdsed võimalused ja hea riigivalitsemine, sh: teadmispõhine kaasav poliitika- ja õigusloome, sihtrühmade teadlikkuse tõstmine, kvaliteetsete avalike teenuste osutamine, tõhus riskijuhtimine ning IT-haldus ja terviklikud järelevalvesüsteemid (sh strateegiliste riskide hindamine, toiduohutus, selge vastutus jm).

PõKa 2030 ootused biomajanduse vallas

PõKa 2030 panustab biomajanduse arengusse eelkõige põllumajanduse, kalanduse, vesiviljeluse ning toidutööstusega seotud väärtusahelates. Seades eesmärgiks, et majanduslik jõukus ja keskkonna hea seisund tugevdaksid teineteist, on tähtis toidutootmis- ja põllumajanduse kestlikuks muutmine nii maismaa- kui ka veekeskkonnas.

Biomajandus pakub lahendusi mitmele suurele väljakutsele:

- **Keskkonna** valdkonnas – fossiilsete ressursside ammendumine, nende kasutamisel tekkiv suur keskkonnamõju (eelkõige globaalsed kliimamuutused), elurikkuse vähenemine nüüdisajastamise ja ühise majandustegevuse edendamise kaudu
- **Majanduse valdkonnas** – sõltuvus (imporditavatest) fossiilsetest ressurssidest, loodusressursside raiskamine
- **Sotsiaalvaldkonnas** – tööpuudus, eelkõige maapiirkondades, ja selle tulemusena jätkuv linnastumine või siirdumine tööotsinguile väljapoole Eestit

Maaelu arengukava 2014–2020 ja biomajandus

Laiemalt on kogu MAK seotud biomajandusega

Kitsamalt (muud biotooted lisaks toidule, nt bioenergia, ja ringbiomajandus) võiks käsitleda kolme MAK meedet:

- Meede 4.1 “ Investeeringud põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamiseks“
- Meede 6.4 “Investeeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonnas mittepõllumajandusliku tegevuse suunas”
- Meede 16 „Koostöö“ tegevuse liigid “Innovatsiooniklaster”, “Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamine” ning “Lühikesed tarneahelad ja kohalike turgude arendamine”

MAK 2014–2020 meede 4.1

- Keskkonnamõju vähendamiseks suunatud investeeringuid toetakse MAK 2014–2020 meetmest 4.1 „**Põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetus**“
- Meetme 4.1 eelarve kokku on **143 miljonit eurot**
- Meede 4.1 eesmärgid on:
 - põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamine tootmise nüüdisajastamise ja ühise majandustegevuse edendamise kaudu
 - **keskkonnahoidlike** põllumajandus- ja loomakasvatusehitiste rajamine ja uuendamine
 - põllumajandusettevõtetele **keskkonnasõbraliku energia** tarnekindluse suurendamine

Meetme 4.1 toetatavad tegevused (I)

- Põllumajandusliku tootmishoone ja rajatise **ehitamiseks** ja sinna juurde kuuluva statsionaarse **seadme ostmiseks** või paigaldamiseks
- **Biomassist elektri, soojuse, vedelkütuse või gaasi tootmiseks vajaliku hoone ja rajatise ehitamiseks ning sellesse paigaldatava statsionaarse seadme ja muu vajaliku sisseseade ostmiseks või paigaldamiseks**
- **Põllumajandusmasina ümberehitamiseks biogaasi või biokütuse tarbimisele**
- Viljapuuaedade ja marjaistandike rajamiseks ning laiendamiseks vajaliku **paljundusmaterjali ostmiseks** või **istutamiseks**

Meetme 4.1 toetatavad tegevused (II)

- Istandike **piirdeaedade** ning istandike **konstruktsioonide ostmiseks ja paigaldamiseks**
- Mesindus- ja seenekasvatuseinventari ja **-seadmete ostmiseks või paigaldamiseks**
- Põllumajandussaaduste tootmiseks, säilitamiseks ja toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajalike **mobiilsete masinate** ja **seadmete ostmine**
- Niisutussüsteemi **ehitamine**
- Niisutuseks vajaliku statsionaarse **seadme ostmine** ning vajaduse korral **paigaldamine**

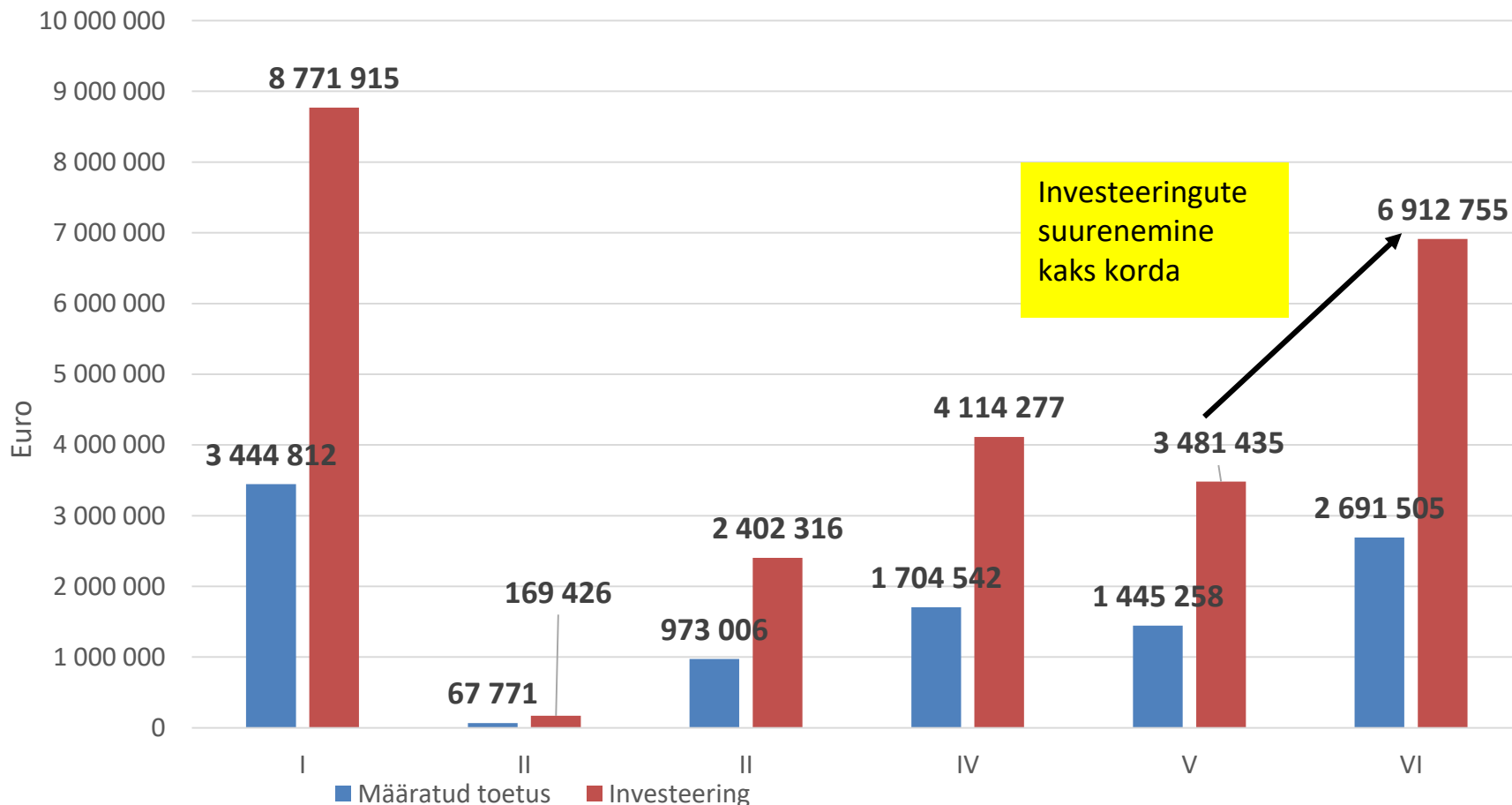
Põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetuse hindamiskriteeriumid

Siiani on eelistatud hindamiskriteeriumites sellised investeeringud, mis tehakse:

- bioenergia tootmiseks
- sõnnikuhoidlate ehitamiseks, mille puhul omakorda eelistatakse investeeringud:
 - mis tehakse nitraaditundlikule alale
 - mis tagavad tootmisüksuses peetavate loomade vähemalt **12 kuu** sõnniku koguse mahutavuse
 - mis tehakse sõnnikuhoidla katmiseks, mille tulemusena **väheneb ammoniaagi heide**

Meetmes 4.1 toetatud sõnnikuhoidlad

Kokku on määratud toetust 10,3 mln eurot (investeeringute maksumus kokku 25,9 mln eurot) 180-le sõnnikuhoidlale



MAK 2014–2020 meede 6.4

- Meetme 6.4 “Investeeringud majandustegevuse mitmekesistamiseks maapiirkonnas mittepõllumajandusliku tegevuse suunas” peamine eesmärk on luua eeldused uute töökohtade tekkeks maapiirkonnas
- Meetme 6.4 eelarve kokku on **57 miljonit eurot**
- Toetatakse muuhulgas investeeringuid taastuvenergia (bio-, päikese- ja tuuleenergia) tootmiseks:
 - meetme rakendamise I ja II voorus moodustasid taastuvenergia investeeringud kokku 8% investeeringutest (II voorus 21%)
 - kuni eelmise aastani oli suhteliselt palju kuni 200 kW päikesejaamade püstitamise projekte
 - tänased päikesejaamade püstitajad enam lausdotatsiooni ei saa, vaid peavad osalema riigi poolt korraldatavas vähempakkumises
 - seega tõenäoliselt huvi väheneb

MAK 2014–2020 meede „Koostöö“

- Tegevuse liigid “Innovatsiooniklaster”, “Uute toodete, tavade, protsesside ja tehnoloogiate arendamine” ning “Lühikesed tarneahelad ja kohalike turgude arendamine”.
- Biomajandusega seotud projektid:
 - röstitud heinast biogaasi tootmine - eesmärgiks oli testida uutset ülekuumendatud auruga (SHS) heintaimede termolagundamise tehnoloogiat
 - kanepiseemne väärindamine kõrge valgusisaldusega kontsentrtaadiks - eesmärk oli luua kanepiseemnetest kõrge valgusisaldusega kontsentraadi väärindamistechnoloogia piloot-katsetootmise tasemel



MAAELUMINISTEERIUM

ÜPP strateegiakava 2021–2027

ÜPP 2021–2027 eesmärgid

Tõhustada arukat, vastupidavat ja mitmekesist põllumajandus-sektorit, mis tagab toiduga kindlustatuse

Edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning panustada liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkidesse

Parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda



TAGADA ÕIGLANE
SISSETULEK



SUURENDA
KONKURENTSIVÕIMET



TASAKAALUSTADA
SUUTLIKKUS
TOIDUAINETE
TARNEAHELAS



**KLIIMAMUUTUSTE
VASTASED
MEETMED**



KESKKONNAKAITSE



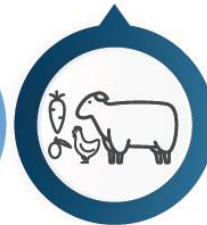
SÄILITADA
MAASTIKUD JA
BIOLOOGILINE
MITMEKESISUS



TOETADA
PÕLVKONDADE
VAHETUST

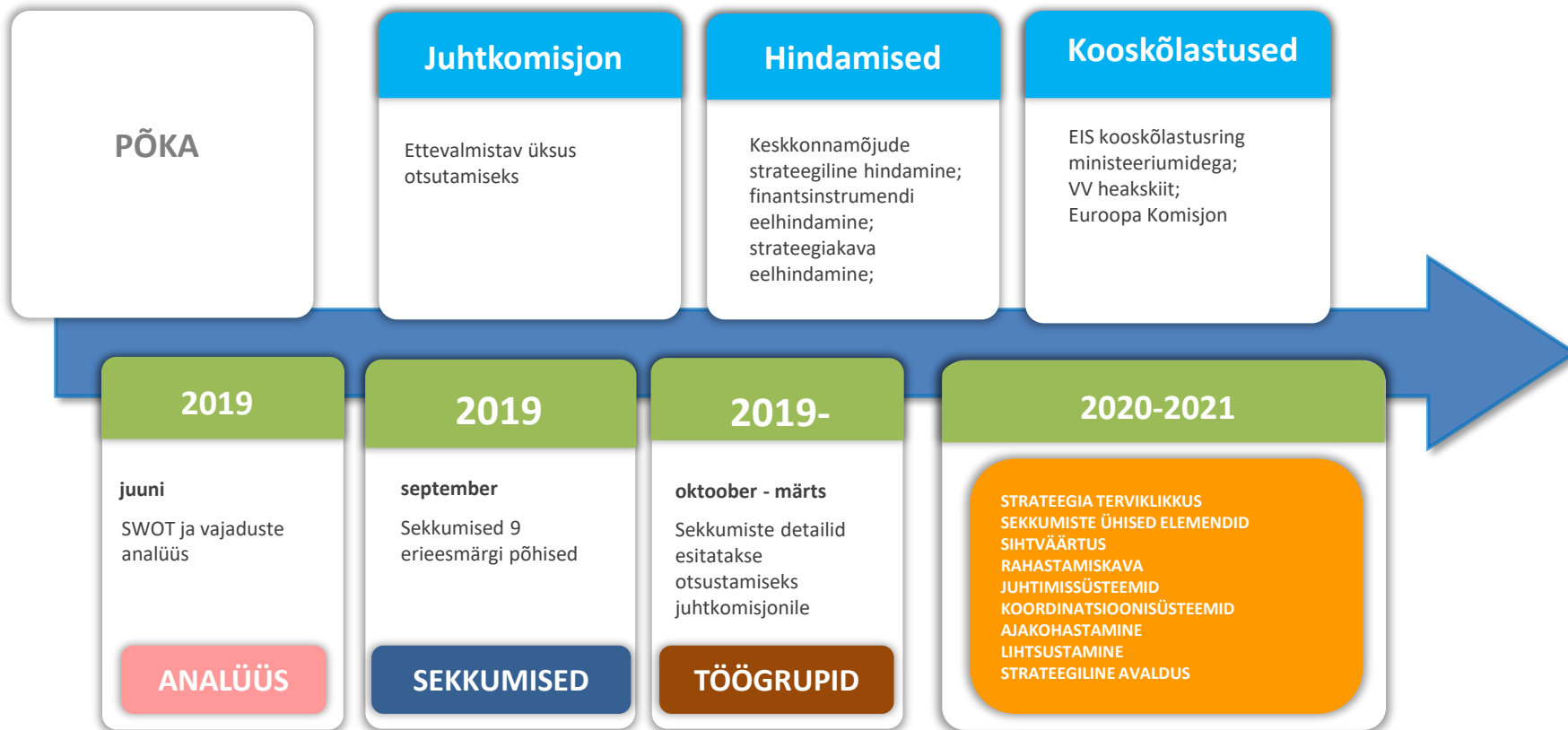


**ELUJÕULISED
MAAPIIRKONNAD**



**KAITSTA TOIDU JA
TERVISE KVALITEETI**

Strateegiakava koostamise protsess



TÖÖGRUPP	EESMÄRK
AKIS	Välja töötada valdkonna innovatsiooni ja teadmussiirde süsteem (AKIS) Eestis, teadmussiirde ja nõuande ning innovatsioonikoostööd toetavate sekkumiste kujundamine ning biomajanduse võimaluste kaudu koostöö edendamine.
Tingimuslikkus ja IACS	Välja töötada tingimuslikkuse nõuded (sh maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ja kohustuslikud majandamisnõuded) ning integreeritud administratsiooni ja kontrollisüsteem (IAKS).
Metsandus	Välja töötada metsandust puudutavad sekkumised.
Põllumajandustootjate sissetulekud ja riskijuhtimine	Välja töötada otsetoetuste sekkumised ja nende toetusõiguslikkuse tingimused. Kaardistada põllumajandustootjate vajadused ja tingimused riskijuhtimise sekkumiste osas.
Põllumajanduse ja toiduainetööstuse konkurentsivõime	Välja töötada põllumajandustootjate ja toiduainetööstuste investeeringute sekkumised ning suurendada nende müügivõimekust ja konkurentsivõimet, sh alused, põllumajandustootmisega alustamise toetamisel.
Ühistegevus ja koostöö	Välja töötada sekkumised põllumajandusühistute arendamise toetamiseks. Lisaks käsitletakse töögrupis ka mesindusprogrammi rakendamist ja sekkumisi muudes sektorites.
Poollooduslikud kooslused	Välja töötada poolloodusliku koosluse hooldamise toetamise tingimused.
Geneetilised ressursid ja aiandus	Välja töötada keskkonnasõbraliku aianduse toetuse sh mahe ning kohaliku sorti taimede kasvatamise toetuse nõuded.
Loomsed geneetilised ressursid	Välja töötada ohustatud tõugu looma pidamise toetuse nõuded.
Loomade tervis ja heaolu	Välja töötada loomade heaolu toetus nõuded sekkumisviisid loomade tervise edendamiseks.
Keskkonnasõbralikud praktikad ja mahepõllumajandus	Välja töötada sekkumised ökokavadele ning keskkonna- ja kliimameetmele, sh mahepõllumajandusele.
Lupjamine	Välja töötada happeliste muldade neutraliseerimise toetuse nõuded.
LEADER	Välja töötada aluspõhimõtted LEADER lähenemise rakendamiseks, sh abikõlbliku piirkonna definitsioon, nõuded kohalikele tegevusgrupile.
Maapiirkonna ettevõtlus	Välja töötada maapiirkonnas ettevõtluskeskkonna arendamise, ettevõtete konkurentsivõime kasvu ja hästi tasustatud atraktiivsete töökohtade tekkele kaasa aitavad sekkumised.

EE 2 – Suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule **Kindlaksmääratud ja prioritseeritud vajadused**

- **Põllumajandustoodetele lisandväärtuse andmine**
- Parem koostöö tarneahela erinevate lülide vahel
- **Toiduainetööstuse ühisinvesteeringute toetamine**
- **Investeeringud tehnoloogiasse, teadus- ja arendustegevusse**
- Eesti eksportööride teadmiste ja kompetentside arendamine
- **Investeeringud kohalikel bioressurssidel põhinevate vääridamisüksuste arendamiseks**
- **Tootmises ja töötlemises uuenduslike lahenduste väljatöötamine**
- Innovatsiooni ja teadmussiirde toetamine, nõuandeteenuste laiendamine töötlemisele

EE 2 – Võimalikud sekkumised

2.1 Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud

2.2 Toiduainetööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud

2.3 Teadmussiire ja nõuanne

2.4 Innovatsioonikoostöö

2.5 Põllumajandustootjate ja toiduainete töötajate müügivõimekuse tõstmine

2.6 Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine

2.7 Mesindusprogramm (sektoripõhine sekkumisliik)

2.8 Sektoripõhine sekkumine puu- ja köögiviljasektoris

2.9 Sektoripõhine sekkumine muus sektoris

Sekkumine 2.1 – Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud

Vajadus: põllumajandustootjate majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine

Sekkumisliik: investeeringud (Art 68) (tagastatav abi)

Sihtgrupp: põllumajandustootjad

Toetatav tegevus: investeeringud masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamisse, turustusstruktuuridesse, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamiseks, samuti muudesse investeeringutesse lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides ning tootmise digitaliseerimiseks

Sekkumine 2.2 – Toiduainetööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud

Vajadus: toiduainetööstuste majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine

Sekkumisliik: investeeringud (Art 68) (tagastatav abi)

Sihtgrupp: toiduainetööstused

Toetatav tegevus: investeeringud toodetele suuremat lisandväärtust anda võimaldavatesse tehnoloogiatesse, tootearendusse ja innovatsiooni.

Sekkumine 2.3 – Teadmussiire ja nõuanne

Vajadus: teadmiste tõstmine uute tehnoloogiate, digilahenduste, ekspordi, bioressursi väärimise ning teadustulemuste ja innovatsiooni valdkonnas

Sekkumisliik: teadmiste vahetamine ja teave (Art 72) ning nõuandeteenused (Art 13), tagastamatu abi

Sihtgrupp: põllumajandustootjad ja põllumajandussaaduste töötajad

Toetatav tegevus: erinevad teadmussiirde ja nõuandetegevused

Sekkumine 2.4 – Innovatsioonikoostöö

Vajadus: põllumajandustootjate ning toiduainete töötajate poolt teadus- ja arendustegevusse tehtavate investeeringute suurendamine

Sekkumisliik: koostöö (Art 71) ja Euroopa innovatsioonipartnerlus (114), tagastamatu abi

Sihtgrupp: põllumajandustootjad, põllumajandussaaduste töötajad jt valdkonnaga seotud maapiirkondade ettevõtjad

Toetatav tegevus: uute toodete ja tehnoloogiate arendamine (rakendusuringud, katseprojektid), sealhulgas Euroopa innovatsioonipartnerluse tegevusgrupina.

EE 4 – Panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse

Kindlaksmääratud ja prioritseeritud vajadused

1. Täpsemad teadmised kliimamuutuste ja põllumajanduse vastastikusest mõjust
2. **Keskkonnasäästlik tootmine ja ringbiomajanduse põhimõteted tuginevad lahendused**
3. **Energia-, ressursi- ja keskkonnasäästlike lahenduste väljatöötamine**
4. Turvasmuldade orgaanilise süsiniku varude kaitsmine
5. Mineraalmuldadel orgaanilise süsiniku varu suurenemist soodustavate ning kasvuhoonegaaside heidet vähendavate kultuuride kasvatamine ja maaharimispraktikate viljelemine
6. Happeliste muldade orgaanilise süsinikuvaru suurendamine
7. Maaparandustööde planeerimisel ja elluviimisel kliimamuutuste mõjudega ning kliima ja keskkonna eesmärkidega arvestamine
8. Tõhusam taimetervise kontroll ning kahjustajate levikut ennetavad meetmed
9. Metsakahjustuste ennetamisele ja tagajärgedega toimetulemisele suunatud tegevuste läbiviimine ning metsahooldus
10. Kliimamuutustele vastupidavate ja ressursitõhusate sortide ja neile sobiva agrotehnika olemasolu tagamine

EE 4 – Võimalikud sekkumised

1. Turvasmuldade orgaanilise süsiniku varude säilitamine
2. Kliimamuutusi leevendavad maaharimispraktikad
3. **Investeeringuid kasvuhoonegaaside heidet vähendavatesse rajatistesse ja tehnoloogiatesse**
4. Innovatsioonikoostöö toetamine
5. Teadmussiire ja nõuanne
6. Muldade neutraliseerimine
7. Metsa süsiniku sidumise ja kliimamuutuse leevendamise võimekuse suurendamine

Sekkumine 4.3 – Investeeringuid kasvuhoonegaaside heidet vähendavatesse rajatistesse ja tehnoloogiatesse

Vajadus/vajadused: keskkonnasäästlik tootmine ja ringbiomajanduse põhimõtetel tuginevad lahendused

Sekkumisliik: investeeringud (Art 68)

Rahastamisallikas: EAFRD

Sihtgrupp/toetusesaaja: põllumajandusega tegelevad isikud

Toetatav tegevus: sõnnikukäitluse parendamine, täppisväetamise tehnoloogiate leviku suurendamine, bioenergia tootmine ja kasutamine põllumajanduses

EE 5 – Edendada säästvat arengut ja loodusvarade (vesi, muld ja õhk) tõhusat majandamist

Kindlaksmääratud ja prioritseeritud vajadused

1. Pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamise toetamine
2. Hapestunud põllumuldade neutraliseerimine
3. **Keskkonnaalaste investeeringute toetamine, mis aitavad kaitsta vett ja mulda ning parandada õhukvaliteeti**
4. Keskkonnahoidlikke tehnoloogiate innovatsiooni edendamine, mis aitavad vett, mulda ja õhku senisest säästvamalt nagu tõhusamalt majandada
5. Keskkonnaalase nõustamise arendamine ja selle põllumajandustootjatele kättesaadavuse tagamine
6. Muldade kaitse läbi mullaanalüüside läbiviimise ja nende tulemustega arvestamise ning toitainete kao vähendamise ja erosiooni vältimise
7. Põllumajanduse keskkonnamõju kohta usaldusväärse info tagamine läbi seirevõimekuse ja analüüsi parendamise

EE 5 – Võimalikud sekkumised

1. **Investeeringud keskkonnasäästlikku tehnoloogiasse ja rajatistesse**
2. Keskkonnakaitsetelised maaparandusrajatised
3. Pinna- ja põhjavett säästvad põllumajanduspraktikad
4. Keskkonnahoidlik aiandus
5. Mullaressursi tõhus majandamine
6. Mahepõllumajanduse toetamine
7. Innovatsioonikoostöö toetamine
8. Teadmussiire ja nõuanne

Sekkumine 5.1 – Investeeringud keskkonnasäästlikku tehnoloogiasse ja rajatistesse

Vajadus/vajadused: keskkonnaalaste investeeringute toetamine, mis aitavad kaitsta vett ja mulda ning parandada õhukvaliteeti

Sekkumisliik: investeeringud (Art 68)

Rahastamisallikas: EAFRD

Sihtgrupp/toetusesaaja: põllumajandusega tegelevad isikud

Toetatav tegevus: sõnniku- ja silohoidlate ehitamine, katmine ja renoveerimine; keskkonnasäästlik sõnnikulaotamise tehnika; ammoniaaki püüdvate filtrite ostmine; välialadele loomade alaliste söötmis- ja jootmiskohtade rajamine ning muu investeering, mis aitab vähendada väetiste kasutusest tulenevat vee- ja õhusaastet

EE 8 – Edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalsel kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust

Kindlaksmääratud ja prioritseeritud vajadused

- Luua atraktiivseid ja hästi tasustatud töökohti
- Säilitada ja arendada olemasolevat tugevat ja aktiivset kogukonda
- Suurendada paindlikkust ja teadusteadustulemustel põhinevate uudsete lahenduste kättesaadavust ja teadlikkust ettevõtluse arendamiseks
- Tagada juurdepääs kiirele andmesidele ja soodustada kaasaegsete infotehnoloogiliste võimaluste tõhusamat kasutusele võtmist (sh taristu ja digilahendused)
- Maaelu positiivse kuvandi säilitamine ja propageerimine (sh maaeluga arvestamine ehk Rural Proofing)
- Anda lisandväärtus töötlemata või vähetöödeldud toodetele ning kasutada ära saaduste töötlemisega kaasnevad jäägid, leida põllu- ja metsasaadustele uudseid ja ressursitõhusaid kasutusvõimalusi
- Suurendada erametsa tootlikkust korras kuivendussüsteemide ja juurdepääsuteede kaudu

EE 8 – Võimalikud sekkumised

1. **Investeeringud maapiirkonna ettevõtete arendamiseks**
2. **Maapiirkonna ettevõtluskeskkonna arendamine**
3. Maapiirkonna ettevõtluse stardiabi
4. Teadmussiire ja nõuanne
5. Innovatsioonikoostöö
6. Kohaliku arengustrateegiate koostamine
7. LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng
8. **Biomajanduse arendamine maapiirkonna ettevõtete koostöö edendamiseks**
9. Metsataristu korrashoid ja arendamine

Sekkumine 8.1 – Investeeringud maapiirkonna ettevõtete arendamiseks

Vajadus: madal ettevõtete konkurentsivõime tase uute kestlike töökohtade tekkeks maapiirkonnas

Sekkumisliik: investeeringud (Art 68)

Sihtgrupp/toetusesaaja: maapiirkonnas tegutsevad ettevõtted

Toetatav tegevus: investeeringud ettevõtte konkurentsivõime tõstmiseks

Sekkumine 8.2 – Maapiirkonna ettevõtluskeskkonna arendamine

Vajadus: madal ettevõtete konkurentsivõime tase uute kestlike töökohtade tekkeks maapiirkonnas

Sekkumisliik: investeeringud (Art 68)

Sihtgrupp/toetusesaaja: maapiirkonnas tegutsevad ettevõtted, KOV-id

Toetatav tegevus: maapiirkonnas ettevõtluskeskkonna arengusse suunatud investeeringute toetamine

Sekkumine 8.8 – Biomajanduse arendamine maapiirkonna ettevõtete koostöö edendamiseks

Vajadus: biomajanduse võimalused on alakasutatud (ennekõike jäätmed, taaskasutus), vajadus uudsete väärtusahelate tekkeks

Sekkumisliik: investeeringud (Art 68)

Sihtgrupp/toetusesaaja: maapiirkonnas tegutsevad väikese ja keskmise suurusega ettevõtjad, erametsaomanikud, metsaühistud

Toetatav tegevus: **investeeringud nii metsanduse kui põllumajanduse bioväärimise üksuste toetamiseks, mis muuhulgas panevad rõhku seni kasutamata bioressursside ning jääkide ja kaassaaduste väärimisele;** investeeringuid kodumaise metsataimlamajanduse arendamiseks



MAAELUMINISTEERIUM

Aitäh!
martti.mandel@agri.ee